

Museumpark 3 3015 CB Rotterdam
010 4360543 rotterdam.remonstranten.nl

Remonstranten Rotterdam

Thema: Vrijheid

Afscheidsdienst dr. C.M.G Berkvens-Stevelinck

Welkom en aansteken van de kaars

Aanvangslied: Gelukkig is de mens

Votum en groet, antwoordlied

Eerste lezing: De wijsheid van Jezus Sirach 15: 11 – 17 Jan Berkvens

Vrijheid om te kiezen

Zeg niet: 'Het is door de Eeuwige zelf
dat ik mij van hem heb afgewend,'
want wat hij haat veroorzaakt hij niet.
Zeg niet: 'Hijzelf heeft mij doen dwalen,'
want aan zondaars heeft hij geen behoefte.
De Eeuwige haat alles wat gruwelijk is,
wie ontzag voor hem heeft, heeft dat alles niet lief.
Hijzelf heeft de mens in het begin gemaakt
en hem de vrijheid gegeven zelf te beslissen.
Als je het wilt kun je de geboden naleven,
hem trouw zijn omdat je daarvoor kiest.
Hij heeft je vuur en water voorgezet:
strek je hand uit naar wat je verkiest.
Vóór de mens liggen het leven en de dood,
hij krijgt waar hij voor kiest.

Orgelspel

Tweede lezing: 'Die Gedanken sind frei' (Nederlandse vertaling Dolf van Wingerden)

Oorsprong: Dit lied dateert uit het einde van de 18^e eeuw en werd populair onder studenten. Onder het Nazi-regime was het lied verboden. Het speelde een rol in de verzetsbeweging 'De witte roos' van Sophie Scholl. In 1942 speelde Sophie het lied op haar fluit buiten de muren van de gevangenis waar haar vader vast zat.

Muziek: 'Die Gedanken sind frei' <https://www.youtube.com/watch?v=gmwTa9qRq0o>

1	<i>Die Gedanken sind frei,
wer kann sie erraten?
Sie fliehen vorbei
wie nächtliche Schatten.
Kein Mensch kann sie wissen,
kein Jäger erschießen
mit Pulver und Blei:
Die Gedanken sind frei!</i>	De gedachten zijn vrij,
wie kan deze raden?
Ze vlieden voorbij
als nacht'lijke schimmen.
Geen mens kan ze kennen,
Geen jager ze schieten
Met buskruit en lood:
De gedachten zijn vrij!
2	<i>Ich denke, was ich will
und was mich beglückt,
doch alles in der Still'
und wie es sich schicket.
Mein Wunsch und Begehren
kann niemand verwehren,
es bleibt dabei:
Die Gedanken sind frei!</i>	Ik denk wat ik wil
en al wat mij blij maakt,
maar alles in stilte
en hoe het mij uitkomt.
Mijn wens en verlangen
kan niemand beletten,
het blijft er dus bij:
De gedachten zijn vrij!
3	<i>Und sperrt man mich ein
im finsternen Kerker,
das alles sind rein
vergebliche Werke.
Denn meine Gedanken
zerreißen die Schranken
und Mauern entzwei:
Die Gedanken sind frei!</i>	Al sluit men mij op
in een donkere kerker,
dat alles zijn slechts
vergeefse pogingen.
Want mijn gedachten
ze splijten de grenzen
en muren uiteen:
De gedachten zijn vrij!

4 *Drum will ich auf immer
den Sorgen entsagen
und will mich auch nimmer
mit Grillen mehr plagen.
Man kann ja im Herzen
stets lachen und scherzen
und denken dabei:
Die Gedanken sind frei!*

Daarom wil ik voor altijd
de zorgen loslaten
en wil mij ook nooit meer
met spookbeelden kwellen.
Men kan toch in zijn hart
steeds lachen en schertsen
en denken daarbij:
De gedachten zijn vrij!

5 *Ich liebe den Wein,
mein Mädchen vor allen,
sie tut mir allein
am besten gefallen.
Ich bin nicht alleine
bei meinem Glas Weine,
mein Mädchen dabei:
Die Gedanken sind frei!*

*Ik houd van de wijn,
vooral van mijn meisje,
van haar houd ik wel
van alles het meeste.
Ik ben niet alleen
met mijn glaasje wijn.
Mijn schat is erbij:
De gedachten zijn vrij*

Overdenking: 'Vrijheid'

Vrijheid!

Als Remonstranten hebben we vrijheid hoog in ons vaandel staan. Het is zelfs een van onze twee levensbeginselen. *Vrijheid en verdraagzaamheid.*

Drie weken geleden verscheen een boek getiteld: *Vrijheid, essays over de moeilijkheid vrijheid te begrijpen.*

Titel van de recensie in Trouw luidde: *De vloek van de menselijke vrijheid.*

Pardon????

Vrijheid een vloek?

Daar moeten we het toch vandaag over hebben!

Zeker: vrijheid is een moeilijk begrip. Voor het boek dat volgend jaar zal verschijnen ter gelegenheid van de 400 jaar bestaan van de Remonstranten ben ik in dialoog getreden met twee jonge remonstranten uit tegenovergestelde richtingen (dat maakt het juist zo boeiend). En wat blijkt? Zij tonen zich behoorlijk kritisch over het gemak waarmee in onze

Museumpark 3 3015 CB Rotterdam
010 4360543 rotterdam.remonstranten.nl

Remonstranten Rotterdam

'vrije' samenleving – en zelfs in onze geloofsgemeenschap – omgegaan wordt met het begrip *vrijheid*. En zij vragen zich af: *Zijn wij wel zo innerlijk vrij als wij denken? En laten we anderen dat ook voluit zijn?* Ik ervoer hun vragen al een wake up call. Ik ging te rade bij ons Jazz trio en vroeg hen liederen te kiezen die als een leidraad voor deze korte overdenking konden dienen. Het eerste hebben we zojuist gezongen

Die Gedanken sind frei

Niet voor niets kozen Duitse studenten die tegen de nazi's in opstand kwamen deze oude tekst en melodie als verzetslied. Niet voor niets werd het opnieuw van stal gehaald door bekende zangers van verschillende landen na de aanslag op de Franse satyrische blad *Charlie Hebdo*. Iedereen zong het in zijn eigen taal.

Een kakofonie van verzet. *Die Gedanke sind frei*.

Prachtig filmpje op youtube. https://www.youtube.com/watch?v=j54HIGk_AEI

Vrijheid. Mensen hebben hiervoor gestreden, met gevaar voor eigen leven; mensen blijven er om strijden en zullen dat blijven doen.

De oude garde: Dietrich Bonhoeffer, Nelson Mandela, Georges Steiner, Lech Walesa, Václav Havel. Ze werden van hun vrijheid beroofd, gevangen genomen, en toch behielden ze hun innerlijke vrijheid. Door in hun hoofd gedichten op te zeggen, muziek te componeren, brieven te schrijven, te bidden.

De nieuwe garde: de Turkse journalisten die de dictatuur bekritisieren, de Nigeriaanse homo-activisten die in kerkers verdwijnen, De Syrische vluchtelingen die alles achter zich lieten om hun gezin in veiligheid te brengen in een land waar vrede en vrijheid heersen. Ik noem hun namen. Nasser en Esra, Mustafa en Busra, Anwar en zijn jonge vrienden. Ze ontsnapten aan oorlog, geweld en dwang en kwamen na talloze ontberingen hier om in vrede, veiligheid en vrijheid te mogen leven.

Oude garde, nieuwe garde, toekomstige garde van vrijheid-zoekers.

En dan durft een of andere salon nepfilosoof te spreken over *de vloek van de menselijke vrijheid*??? Sorry voor deze ongebruikelijke uitval, Gemeente, maar ik dacht dat er met dit soort domheid reeds duizenden jaren geleden al afgerekend was door Jezus Sirach *Hijzelf (God) heeft de mens in het begin gemaakt en hem de vrijheid gegeven zelf te beslissen. ...*

*Hij heeft je vuur en water voorgezet:
strek je hand uit naar wat je verkiest.*

*Vóór de mens liggen het leven en de dood,
hij krijgt waar hij voor kiest.*

Museumpark 3 3015 CB Rotterdam
010 4360543 rotterdam.remonstranten.nl

Remonstranten Rotterdam

Maar er staat nergens dat die keuze gemakkelijk is! Nee: vrijheid is veeleisend, het vraagt soms dat je jezelf op het spel zet en grote risico's neemt. Het vraagt ook dat je rustig de tijd neemt om na te denken alvorens moeilijke besluiten te nemen. Kortom: laten we dat eerste misverstand over vrijheid wegnemen: **vrijheid is niet voor softies!**

Feeling good

De laatste strofe van *Die Gedanken sind frei* slaat plotseling een heel andere toon aan:

*Ik houd van de wijn,
vooral van mijn meisje,
van haar houd ik wel
van alles het meeste.
Ik ben niet alleen
met mijn glaasje wijn.
Mijn schat is erbij:
De gedachten zijn vrij!*

Wat? Is dit hetzelfde lied? Jawel, en hiermee wordt meteen het tweede misverstand over vrijheid aangepakt. Een hardnekkig misverstand.

In vrijheid schuilt VREUGDE. Uitbundige vreugde zelfs. En die vreugde gedijt in de simpelste dingen van het dagelijks leven. Dat glaasje wijn met de geliefde, uit *Die Gedanken sind frei*, krijgt gezelschap van stralende lichten, ruisende bomen, vogelgefluit, re-gegekletter

Juist in deze periode van mijn leven beleef ik werkelijk de vreugde van de vrijheid die Nina Simone bezingt in FEELING GOOD.

Jazztrio: Feeling good (Nina Simone) Het gaat me goed

<https://www.youtube.com/watch?v=D5Y11hwjMNs>

Museumpark 3 3015 CB Rotterdam
010 4360543 rotterdam.remonstranten.nl

Remonstranten Rotterdam

*Birds flying high,
you know how I feel
Sun in the sky
you know how I feel
Breeze driftin' on by
you know how I feel.*

*It's a new dawn
It's a new day
It's a new life for me yeah
It's a new dawn, it's a new day,
it's a new life for me, Ouh
And I'm feeling good*

*Fish in the sea
you know how I feel
River running free
you know how I feel
Blossom on the tree
you know how I feel*

*It's a new dawn
It's a new day
It's a new life
For me
And I'm feeling good*

*Dragonfly out in the sun you know what I mean,
don't you know
Butterflies all havin' fun
you know what I mean
Sleep in peace when day is done
that's what I mean
And this old world
is a new world
And a bold world for me
Stars when you shine
you know how I feel
Scent of the pines*

Stralende lucht,
wat gaat het me goed
Wind in de rug,
wat gaat het me goed
Heerlijke buitenlucht,
wat gaat het me goed

Lieve wereld
Lieve mensen
'k Heb het leven zo lief
Want het gaat me goed
'k Heb het leven zo lief
Het gaat me goed

Vogelgefluit,
wat gaat het me goed
Zon op mijn huid,
wat gaat het me goed
Lekker languit,
wat gaat het me goed

Lieve wereld
Lieve mensen
'k Heb het leven
Zo lief
Want het gaat me goed

Overall bijengezoem, ja wie doet me
wat Lieve schat
Vlinders bij iedere bloem,
ja wie doet me wat
Dat ik je naam zachtjes noem,
dat is me wat

En dit leven
Wordt weer leven
'k Heb het leven
Zo lief
Zo lief

Museumpark 3 3015 CB Rotterdam
010 4360543 rotterdam.remonstranten.nl

Remonstranten Rotterdam

*you know how I feel
Oh freedom is mine
And I know how I feel*

*It's a new dawn
It's a new day
It's a new life
For me*

Zou het zo simpel zijn?

Prachtig! Maar.... Zou het zo simpel zijn?

Aan de ene kant: *vrijheid is niet voor softies en moet bevochten worden* en aan de andere kant: *in vrijheid schuilt een vreugde die te vinden is in de simpelste dingen van het dagelijks leven.*

Zou het echt zo simpel zijn?

Neen, zegt Leonard Cohen. Het leven is een stuk ingewikkelder, het kiezen tussen goed en kwaad dat ons als mens aangeboden wordt, is een hels karwei.

En hij gaat, in het lied *Anthem* dat we straks gaan zingen, te rade bij de grootste schuinsmarcheerder uit het Oude Testament (1e deel van de Bijbel): koning David. Een man die bij voorkeur alles deed wat God verboden heeft. Net als Cohen zelf, biechtte hij ooit op.

Wat zei Jezus Sirach (Bijbelboek uit het Oude Testament) ook al weer?

Als je het wilt kun je de geboden naleven,

hem trouw zijn omdat je daarvoor kiest.

Hij heeft je vuur en water voorgezet:

strek je hand uit naar wat je verkiest.

Als je het wilt. In vrijheid. Dus je kunt het ook NIET willen. In vrijheid. De consequenties zijn voor eigen rekening. Maar dat is niet het einde van het verhaal.

De laatste strofe van *Anthem* is de meeste hoopvolle tekst die ik ken.

Wie spreekt hier: koning David, Leonard of ikzelf?

Ik deed mijn best, het was niet veel

Ik kon niet voelen,

Museumpark 3 3015 CB Rotterdam
010 4360543 rotterdam.remonstranten.nl

Remonstranten Rotterdam

*dus probeerde ik aan te raken
Ik heb de waarheid verteld,
ik ben niet gekomen om je voor de gek te houden
En zelfs al ging het allemaal verkeerd
Ik zal staan
voor de Heer van het Lied
Met niets anders op mijn tong dan Halleluja*

Halleluja

Orgelspel: Adagio uit Toccata, adagio en fug in C ~ BWV 564, 2 ~ van J.S. Bach

Stilte ~ Voorbeden, afgesloten met het Onze Vader

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw Koninkrijk kome;
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
En vergeef ons onze schulden,
Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
En leid ons niet in verzoeking,
Mar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
En de kracht en de heerlijkheid
In eeuwigheid. Amen

Mededelingen

Collecte (tijdens de dienst) voor het diaconale project Rabbit School en de Gemeente
Tijdens de dienst is er een gezamenlijke collecte voor beide doelen. U kunt ook een extra gift ten bate van het diaconale doel (meer informatie vindt u op Facebook) overmaken naar de Diaconie NL55 NGB 0000 2251 37 o.v.v. Rabbit School

Uitzending en zegen

Antwoordlied (staande): 'Hallelujah' (Leonard Cohen)

Museumpark 3 3015 CB Rotterdam
010 4360543 rotterdam.remonstranten.nl

Remonstranten Rotterdam

<https://www.youtube.com/watch?v=YrLk4vdY28Q>

I've heard
there was a secret chord
That David played,
and it pleased the Lord
But you don't really care for music, do ya?
It goes like this:
The fourth, the fifth
The minor fall
and the major lift
The baffled king composing Hallelujah

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah,

When your faith was strong,
but you needed proof
You saw her bathing on the roof
Her beauty and the moonlight overthrew ya
She tied you
to a kitchen chair
She broke your throne,
and she cut your hair
And from your lips
she drew the Hallelujah

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah,

I did my best, it wasn't much
I couldn't feel,
so I tried to touch
I've told the truth
I didn't come to fool you
And even though it all went wrong
I'll stand
before the Lord of Song
With nothing on my tongue but Hallelujah

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah.

*Nu heb ik gehoord
dat er een geheim akkoord was
Dat David speelde,
en het beviel de Heer
Maar jij geeft niet echt om muziek, of wel?
Het gaat als volgt
De vierde, de vijfde
De kleine daling
En de grote stijging
De verbijsterde koning componeerde Halleluja*

Halleluja

*Je vertrouwen was sterk,
maar je had bewijs nodig
Je zag haar baden op het dak
Haar schoonheid en het maanlicht brachten je ten
val
Ze bond je vast
aan een keukenstoel
Ze brak je troon
en ze knipte je haar
En aan je lippen
Ontlokte ze het Halleluja*

Halleluja

*Ik deed mijn best, het was niet veel
Ik kon niet voelen,
dus probeerde ik aan te raken
Ik heb de waarheid verteld,
ik ben niet gekomen om je voor de gek te houden
En zelfs al ging het allemaal verkeerd
Ik zal staan
voor de Heer van het Lied
Met niets anders op mijn tong dan Halleluja
Halleluja*

Museumpark 3 3015 CB Rotterdam
010 4360543 rotterdam.remonstranten.nl

Remonstranten Rotterdam

Sprekers

Joost Röselaers ~ Algemeen Secretaris Remonstrantse Broederschap

Tjaard Barnard ~ predikant Remonstrantse Gemeente Rotterdam

Bert Fibbe ~ voorzitter Kerkenraad

Afscheidslied

Adieu madame le professeur

On ne vous oubliera jamais

Et tout au fond de notre coeur

Ces mots sont écrits à la craie

Nous vous offrons ces quelques fleurs

Pour dire combien on vous aimait

On ne vous oubliera jamais

Adieu madame le professeur

Tijdens het zingen verlaat Christiane de kerkzaal

Gemeenteleden hebben kaarten geschreven en op een grote schaal voorin de kerk gelegd. Deze gaan met Christiane mee zodat ze de wensen op haar gemak kan lezen.

Na afloop van de dienst en de toespraken een samenzijn onder het genot van een hapje en een drankje.